

JUUREVA RANNIKKO

elinvoimaa paikallisuudesta

Nouseva Rannikkoseutu ry

Vuosiraportti 2020

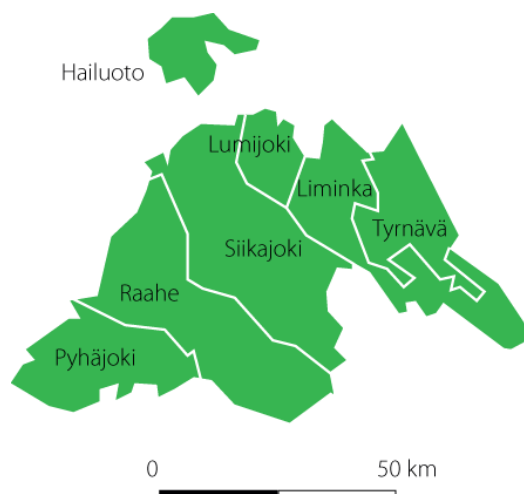
LEADER

Nouseva
Rannikkoseutu

Sisällys

1. STRATEGIAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2020	3
1.1. Strategian tavoitteiden toteumatilanne	3
1.2. Strategian toteuttaminen ja rahoitetut hankkeet.....	4
1.2.1. Hanke- ja yritystuet.....	4
1.2.2. Esimerkkejä rahoitetuista hankkeista	5
1.2.3. Norsun omat strategiset hankkeet	6
1.3. Rahoitettujen hankkeiden vaikutukset	8
2. LEADER-RYHMÄN TOIMINTA JA LAATUTYÖ	9
2.1. Aktivointi-, viestintä- ja koulutustoimet.....	9
2.2. Leader-laatusyö ja oman toiminnan arviointi	10
2.3. Toiminnan onnistumisia ja ongelmia	10
3. LEADER-RYHMÄ ALUEENSA KEHITTÄJÄNÄ.....	11
3.1 Yhteistyöverkostot	11
3.2. Tulevaisuustyöpajat	12
3.3. Paikallistoimijoiden palkitseminen.....	12
4. TAVOITTEET VUODELLE 2021	13
5. YHDISTYS JA SEN RESURSSIT	15
Liite 1 Nouseva Rannikkoseutu ry:n kehittämissuunnitelman toteutumista arvioiva mittaristo	
Liite 2 Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallituksen jäsenet ja varajäsenet vuonna 2020	

Kuvat: Riikka Hautala, Anssi Ketonen, Harri Kontio, Aki Leppälä ja Erja Simuna
Sitaatit vuonna 2019 tehdyistä kyselyistä hanke- ja yritystukia saaneille sekä sidosryhmille

1. STRATEGIAN TOTEUTTAMINEN VUONNA 2020

1.1. Strategian tavoitteiden toteumatilanne

Nouseva Rannikkoseutu ry:n (Norsu) kehittämisstrategian *Juureva Rannikko - elinvoimaa paikallisuudesta* painopisteet ovat: Hyvä elämä, Elinvoima, Ympäristö ja Nuoret. Jokaiselle painopisteellä on omat kehittämistavoitteet, joita toteutetaan yhdistyksen oman toiminnan lisäksi myöntämällä tukea erilaisiin hankkeisiin. Kehittämisstrategiaa toteutetaan seitsemän kunnan alueella (Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki ja Tyrnävä).

Hyvä elämä painopisteestä rahoitettavien hankkeiden tulee aktivoida asukkaita osallistumaan kehittämistyöhön ja vahvistaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Toimenpiteiden tavoitteena on mm. lisätä maaseudun asukkaiden vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, parantaa lähipalveluita ja tukea ikäihmisten hyvinvointia.

Painopiste on toteutunut suunniteltua isompana. Teemaa ovat tukeneet etenkin yleishyödylliset investointi- ja kehittämishankkeet.

Yhdistykset ovat suunnitelleet aktiivisesti hankkeita korona-epidemiasta huolimatta, mutta yleishyödyllisiä hankkeita tuli vuoden 2020 aikana normaalia vähemmän. Suunnitelmien toteutusta on hieman lykätty. Yhdistysten hankkeet nousevat selkeästi paikallisesta tarpeesta ja hankkeita on usein valmisteltu pidempään. Painopistettä on edistetty myös teemahankkeilla ja aktiivisella osallistumisella yhdistysten tapaamisiin. **Vuonna 2020 päättyneillä hankkeilla maaseudulle on syntynyt uusia palveluita 56 kappaletta.**

Elinvoima painopisteen tavoitteena on lisätä maaseudun elinkeinorakenteen monipuolisuutta, parantaa yritysten kannattavuutta ja sekä lisätä yrittäjien välistä yhteistyötä. Teeman osuus rahoitetuista hankkeista on ollut suurin ja painopiste on toteutunut suunniteltua isompana. Yrityshankkeita on tullut tasaisesti koko vuoden ajan. Osa hankkeista on ollut isoja ja niillä on toteutuessaan huomattava vaikutus alueen vetovoimaan, työllistämiseen ja palveluiden saatavuuteen. **Aloitettavia yrityksiä tuen saaneista on ollut 28 %.**

Yritysrühmähankkeilla on viety eteenpäin matkailuun liittyviä palveluita, joissa uutena painotuksena on ollut henkinen hyvinvointi. Elinkeinollisista yhteistyöhankkeista Hailuoto Green & Blue keskittyy lähimatkailun kehittämiseen ja Virta -hanke nostaa esille Siikajoen yritystarinoita. Pitkään jatkunut tiivis yhteistyö kuntien elinkeinopuolen kanssa on luonut kestävän pohjan yritystukien kysynnälle ja laajemmille yhteistyöhankkeille. Keväällä 2020 koronatilanteeseen pyrittiin osaltaan vastaamaan Norsun omalla Yritys Leader -tukikokeilulla.

Ympäristö on jäänyt 14 % osuudellaan alle tavoitetasoon. Toisaalta useissa Hyvä elämä ja Elinvoima painopisteiden hankkeissa toteutetaan myös Ympäristö painopisteen mukaisia tavoitteita, joten painopiste ei sisällöllisesti ole alitoteutunut. Ympäristöasiat ja kestävä kehitys näkyvät yhä enemmän nuoriin kohdistuvissa kehittämishankkeissa, matkailuhankkeissa, yritysten investoinneissa ja paikallisten raaka-aineiden hyödyntämisessä tuotteiden valmistuksessa. Norsu on edistänyt ympäristötietoisuutta HaPa 2-teemahankkeella, jonka yhtenä tavoitteena oli aktivoida yhdistyksiä kiinnittämään huomioita omistamiensa tilojen energiatehokkuuteen.

Nuoret painopisteen osuus on toteutunut suunnitellusti. Nuoret teema haluttiin nostaa strategian yhdeksi keskeiseksi painopisteeksi, koska nuorten osuus toiminta-alueella on suuri. Nuorten hankkeiden määrään on vaikuttanut Norsun oma pitkäjänteinen ja tavoitteellinen kenttätö nuorten ja nuorisotyöntekijöiden parissa. Nuorten osallistumista ja toimintaa mahdollistavat monet yleishyödylliset kehittämishankkeet, mutta myös Nuorisio ja Yhteisö Leader rahoitus, joilla tuetaan nuorten yrittäjyyttä ja harrastusmahdollisuuksia. Vuoden 2020 aikana kaksi 4H-yhdistystä aloitti omat nuoriin kohdistuvat hankkeet, joista toinen keskittyy kestävän kehityksen ja harrastusten yhdistämiseen ja toinen nuorten oma-toimiseen tapahtumatuotantoon.

Liitteessä 1 on esitetty tarkemmin Norsun strategiassa määritellyt mittarit painopisteittäin. Kokonaisuutena tavoitteet on saavutettu hyvin. Elämänlaadullisten hankkeiden, kokeilu- ja yhteistyöhankkeiden sekä Yhteisö ja Nuorisio Leader -hankkeiden kohdalla osa tavoitteista on ylitetty. Yritystukia on ohjelmakaudella haettu ennakoitua vähemmän kappalemääräisesti, mutta haetut tuet ovat olleet isompia kuin aikaisemmin. Tavoitteita uusien yritysten osalta ei tulla saavutamaan. Sen sijaan näyttäisi, että työpaikkatavoitteisiin todennäköisesti ylletään.

Laadullisten tavoitteiden arvioiminen on haasteellista. Lähes kaikki yleishyödylliset hankkeet lisäävät yhteisöllisyyttä talkoiden, tapahtumien ja yhteisten tilojen rakentamisen tai kunnostamisen kautta. Osallisuuden kokemuksen vahvistamiseen on vaikutettu Norsun omilla strategisilla kv- ja nuorisohankkeilla, teemahankkeilla, yhdistysten aktivoinnilla ja tulevaisuuspajoilla. Rannikon vetovoimaisuutta ovat vahvistaneet erityisesti matkailuun liittyvät yritystuet, joita on ollut enenevässä määrin vuodesta 2018 lähtien. Yritysryhmähankkeilla on kehitetty aktiivisesti uusia palveluita ja tuotteita myös kansainvälisten matkailijoiden käyttöön. Ympäristöarvostuksen kohoaminen näkyy lähinnä luonnontuotteisiin, lähituotannon/raaka-aineiden hyödyntämiseen (panimo, mallastamo) sekä energiatehokkuuden parantamiseen liittyvinä yritystukina. Myös reitistöhankeet ja nuorten aktivointiin liittyvät hankkeet (mm. kestävä tapahtumatuotanto, luontokoulu) vahvistavat luontotietoisuutta pitkällä aikavälillä. Koronan vaikutuksesta monien ulkovirkistyspaikkojen käyttö kasvoi merkittävästi vuoden aikana.

Läpäisyperiaatteista verkostomainen toiminta on toteutunut hankkeissa parhaiten. 26 %:ssa kaikista rahoitetuista hankkeista on tehty kehittämistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Luova ja kokeileva läpäisyperiaatetta on toteuttanut 12 % hankkeista (erityisesti yritysten kokeilutuet sekä hankkeet, joissa aidosti tehdään jotain uutta Norsun alueella). Pohjoinen ulottuvuus läpäisyperiaatetta (6 %) on edistetty Interreg-rahoituksen Arctic Heritage –esiselvityshankkeen, yhdistyksen omien strategisten MUN KOOVEE ja Sinne ja takaisin -hankkeiden kautta, Matka-teemahankkeen sekä vieniin tähtäävien yrityshankkeiden kautta.

1.2. Strategian toteuttaminen ja rahoitetut hankkeet

1.2.1. Hanke- ja yritystuet

Vuoden 2020 rahoituskehys oli 663.300 €. Vuodelta 2019 oli jäänyt rahoitusta myönnettäväksi noin 139.000 €. Hallituksen päätöksillä rahoituksesta käytettiin vuoden 2020 loppuun mennessä 788.000 € eli noin 14.000 € siirtyi vuodelle 2021. **Yksityistä rahoitusta on kertynyt rahoitetuista hankkeista 41 %** eli yli tavoitellun 35 %:n.

Vuonna 2020 vireille tuli 37 uutta hakemusta, joista rahoitettiin 27 hanketta (**taulukko 1**). Uusia toimijoita on saatu hyvin mukaan hanketoteuttajiksi. Rahoituksen saaneista uusia toimijoita oli vuoden aikana 63 %, mikä on hyvä merkki toimivasta aktivointityöstä ja Leader-ryhmän tunnettuudesta. Teemahankkeissa suurin osa alahankkeiden toteuttajista on uusia toimijoita. Rahoitettujen hankkeiden teemoina nousivat esille monipuoliset yritysinvestoinnit ja matkailuun sekä nuoriin liittyvät hankkeet.

Vuosina 2014–2020 hankkeista kappalemääräisesti 56 % oli yritystukia ja 44 % yleishyödyllisiä hankkeita. Euro-määräisesti mitattuna julkisesta tuesta noin 41 % meni yritystukiin ja 59 % yleishyödyllisiin hankkeisiin. 2020 puolletuista yritystuista oli investointeja 15 kpl, kokeilutukia 2 kpl ja yritysryhmähankkeita 1 kpl. Yleishyödyllisistä ja yhteistyöhankkeista yleishyödyllisiä investointeja oli 5 kpl, yleishyödyllisiä kehittämishankkeita 2 kpl, koulutushankkeita 1 kpl ja yhteistyöhankkeita 1 kpl.

Valtakunnalliset hankkeet ja koordinaatiohankkeet eivät juurikaan näy paikallisella tasolla. Niiden hyöty on, että toimijat saavat seminaarien ja koulutuksien kautta tietoa ja työkaluoppaita. Valtakunnallisten hankkeiden teemoihin liittyviä hankkeita on rahoitettu lähinnä matkailuun liittyen. Matkailualan toimijoita on osallistunut Norsun henkilöstön ohella Rural Finland II -verkostotaapaamiisiin.

Strategian painopisteiden osuus rahoituksesta 2014-2020 (suluissa tavoite)

- ✓ Hyvä elämä 33 % (30 %)
- ✓ Elinvoima 43 % (40 %)
- ✓ Ympäristö 14 % (20 %)
- ✓ Nuoret 10 % (10 %)

Rahoitettujen hanke- ja yritystukien ansiosta alueelle on syntynyt vuosina 2014-2020

- ✓ 12 uutta yritystä
- ✓ 56 uutta työpaikkaa
- ✓ 109 uutta palvelua
- ✓ 119 rakennettua/kunnostettua rakennelmaa

Myönnetty rahoitusta 4,4 M euroa (2014-2020)

- ✓ Yritystukia 90 kpl
- ✓ Yleishyödyllisiä hankkeita 71 kpl
- ✓ Tehtyjä talkootunteja 28.000
- ✓ Nuorten toteuttamia hankkeita 121
- ✓ Kv-hankkeita 5

Taulukko 1. Vuonna 2020 saapuneet hakemukset ja myönnettyt tuet Nouseva Rannikkoseutu ry:n kehittämissuunnitelman painopisteiden mukaisesti. Suluissa kumulatiiviset lukemat vuosilta 2014–2020.

	Hyvä elämä	Elinvoima	Ympäristö	Nuoret	Yhteensä
Uusia hakemuksia	5 (57)	25 (131)	4 (24)	3 (12)	37 (224)
Myönteinen päätös	4 (44)	17 (91)	4 (21)	2 (8)	27 (164)
joista - yritystukia	0	15 (78)	2 (10)	0	17 (88)
- hanketukia	4 (44)	2 (13)	2 (11)	2 (8)	10 (76)
Myönnetty tuki euroina	71.100 €	450.530 €	215.770 €	50.750 €	788.150 €
	(1.607.720 €)	(2.028.210 €)	(611.840 €)	(473.700 €)	(4.721.470 €)
ja prosentteina	9 % (34 %)	57 % (43 %)	27 % (13 %)	7 % (10 %)	100 %

1.2.2. Esimerkkejä rahoitetuista hankkeista

Nuoret tapahtumatuottajat hankkeen tavoitteena on 15–19-vuotiaiden nuorten valmentaminen omatoimiseen tapahtumatuotantoon. Tapahtumien järjestämisellä edistetään nuorten harrastustoimintaa, lisätään nuorten tiimityöskentelytaitoja ja välitetään tietoa yrittäjyydestä. Hankkeessa luodaan uusi toimintamalli nuorisotyöhön sekä laaditaan ohjeistus kestävään tapahtumatuotantoon, malli valmentajien ja vertaisohjaajien verkostolle ja mallikokonaisuudet erilaisille tapahtumille. Tavoitteena on kasvattaa nuoria toimimaan valmentajina hankkeen päätyttyä sekä lisätä paikallisten yritysten, yhdistysten ja nuorten välistä yhteistyötä vertaisohjaajien verkostolla. Hanketta hallinnoi Tyrnävän 4H-yhdistys ry.

Virta hankkeella edistetään siikajokisten yritysten ja selkeästi liiketoimintaa harjoittavien yhdistysten toimintaedellytyksiä, parannetaan tietoisuutta maaseudulla toimivista yrityksistä sekä niiden tuottamista palveluista ja tuotteista sekä lisätään yrittäjien välistä yhteistyötä. Hanke on suunniteltu Siikajoen yrityskentältä heränneistä ajankohtaisista tarpeista. Hankkeessa toteutetaan mm. yrittäjämessut ja tehdään videoita ja podcasteja yrittäjätarinoista yhteistyössä paikallislehden kanssa. Hanketta toteutetaan alueen yritysten, paikallislehden, Raahen seudun yrityspalvelujen sekä Siikajoen kunnan kanssa. Hanketta hallinnoi Ruukin Yrityspuisto Oy.

Pakopelihuone -yritystukihankkeessa kehitetään uusi ohjelmapalvelu, jota myydään sekä yksittäisenä palveluna että osana erilaisia kokous- ja virkistyspäiviä. Pakopelihuone tehdään vanhaan luhtirakennukseen kulttuuriperintömiljööseen Limingassa. Huoneen tarina ammentaa aineksia paikallisesta historiasta. Muita pakopelihuoneita ei juurikaan Norsun alueella ole, joten hanke täydentää palvelutarjontaa ja lisää alueen vetovoimaisuutta myös matkailijoiden kannalta. Pakopelihuone on hyvä esimerkki maatilamatkailun monipuolistamisesta. Hankkeen toteuttaja on Pitojen Helmi Ky.

Uusi oppimisympäristö Liminganlahdelle. Liminganlahti on Suomen merkittävän kosteikkoalue ja Liminganlahden luontokeskus on Suomen ainoa kosteikkokeskus. Hankkeen keskiössä on uutena toimintana aloitettava luontokoulutoiminta, josta tavoitellaan matkailun uutta kärkituotetta. Tavoitteena on myös kosteikkojen suojelun ja arvostuksen nostaminen koulutuksen avulla. Hankkeessa rakennetaan luontokoululle laboratorio- ja tutkimustilat. Uudet tilat palvelevat suunniteltua nuorisokeskustoimintaa, kotimaisten ja kansainvälisten matkailijoiden palvelemista ja kosteikkokeskustoiminnan laajentamista. Hanketta hallinnoi Limingan kunta.

1.2.3. Norsun omat strategiset hankkeet

Strategian tavoitteiden saavuttamiseksi Norsu toteuttaa sekä yhdistyksen omasta kehyksestä että muista rahastoista rahoitettuja hankkeita. Omilla hankkeilla pyritään edesauttamaan niiden strategisten tavoitteiden saavuttamista, joihin ei ole pystytty vastaamaan riittävästi muille myönnettyjen yritys- ja hanketukien avulla. Norsu koetaan kuntarajat ylittävissä kehittämis- ja aktivointihankkeissa neutraaliksi ja eri alueet tasapuolisesti huomioon ottavaksi toimijaksi.

1.2.3.1. Teemahankkeet

Matka-teemahanketta toteutettiin vuosina 2019–2020. Sen aikana tehtiin kolme ulkomaille suuntautuvaa opintomatkaa, joiden tavoitteena oli madaltaa toimijoiden kynnystä kansainvälisyyteen, hakea hyviä käytäntöjä sekä luoda uusia yhteistyöverkostoja. Yksi opintomatka jouduttiin perumaan korona-tilanteen vuoksi. Matka-teemahanke toteutti strategian läpäisyperiaatetta Pohjoinen ulottuvuus.

Ensimmäisen HaPa-teemahankkeen suuren kysynnän vuoksi rahoitettiin

HaPa 2-teemahanke. Myös tämä teemahanke keskittyy ensimmäisen tavoin yhdistysten harrastusmahdollisuuksia ja palvelutoimintaa lisäävien kone- ja kalustoinvestointien toteuttamiseen. Lisäksi mukaan otettiin toimitilojen energiatehokkuutta lisäävät hankinnat, kuten ilmalämpöpumput ja aurinkokeräimet. Hakemuksia tuli 53 kpl, joista toteutukseen valittiin 34 alahanketta. Toteuttajista 25 eli 74 % oli uusia hakijoita. Suurin osa alahankkeista toteutettiin vuoden 2020 aikana. HaPa2 toteuttaa strategian teemoja Hyvä elämä ja Ympäristö.

"Saimme toteutettua tapahtuman, joka oli nuorille mieluinen."

"Parasta teemahankkeessa oli lasten ja nuorten ilo, kun tila saatiin tehtyä."

"Saatiin rahoitus, jota ilman laitehankinta olisi jäänyt tekemättä."

Ohjelmakaudella 2014-2020 teemahankkeiden kautta on rahoitettu 87 alahanketta, joista 71 % oli uusien toimijoiden toteuttamia eli paikalliseen kehittämiseen on saatu mukaan 62 uutta yhdistystä. Yhteensä teemahankkeiden toteuttamiseen on osallistunut 151 organisaatiota. Uusia tapahtumia ja työpajoja on toteutettu 105 ja uusia palveluja on syntynyt 35. Ympäristöä parantavia toimia on ollut 17. Uusia harrastusvälineitä on hankittu kymmeniin yhdistyksiin.

1.2.3.2. Strategiset hankkeet omasta kehyksestä

SINNE JA TAKAISIN -hankkeen tavoitteena on kansainvälistymisen aktivointi. Syyskuussa 2019 alkaneen hankkeen tavoitteena on monikansallinen verkostoituminen ja kumppanuussuhteiden luominen. Norsu sai vuodelle 2020 rahoituksen kahteen ESC-vapaaehtoishankkeeseen, mutta koronapandemian vuoksi niiden toteuttamista jouduttiin lykkäämään. Vuoden 2020 aikana Norsu sai rahoitusta yhdelle uudelle ESC-vapaaehtoishankkeelle, jossa vastaanottavana organisaationa toimii ensimmäistä kertaa kyläyhdistys. Loppuvuodesta Norsu sai rahoituksen ensimmäiselle Erasmus+ -ohjelmasta rahoitettavalle strategiselle kumppanuushankkeelle. Yhdistysten lisäksi nuoret ovat toiminnan tärkeä kohderyhmä ja heitä on aktivoitu sekä live- että etätilaisuuksien avulla. Koronatilanne vaikutti hankkeeseen siten, että suunniteltuja opintomatkkoja ei voitu toteuttaa. Hankkeelle saatiin jatkoaikaa ja sisällöllisiä muutoksia toteutukseen siten, että opintomatkat korvaantuivat lisääktivoinnilla ja uusien toimintamallien etsimisellä.

1.2.3.3. Strategiset hankkeet muulla rahoituksella

Maaseuturahasto (ELY)

Viesti! hankkeen tavoitteena on tehostaa Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien, ELY-keskuksen ja hanketoimijoiden viestintäosaamista, jotta hankkeiden tulosten näkyvyys paikallisella ja maakunnallisella tasolla kasvaa. Lisäksi tavoitteena on kehittää rahoittajatahojen verkkoviestintää palvelemaan tehokkaammin nykyisiä ja uusia asiakasryhmiä. Hankkeessa avattu uusi viestintäkanava popikki.fi keskittää maaseuturahaston toimijoiden hankeviestinnän samaan paikkaan. Sivustolla kerrotaan tarinoita onnistuneista hankkeista ja tiedotetaan tapahtumista. Toinen hankkeessa avattu viestintäkanava on nuorisoleader.fi, jonka kautta haetaan ja raportoidaan maakunnan viiden Leader-ryhmän Nuoriso Leader -hankkeet. Hanketta toteutettiin ajalla 1.10.2016-31.3.2020.

Vaikuttavuus esiin. Pohjois-Pohjanmaalla on ollut kuluvalle ohjelmakaudella maaseuturahaston hankkeita yli 900 kappaletta - enemmän kuin missään muussa maakunnassa. Hankkeiden vaikuttavuudesta on kuitenkin vähän koottua tietoa. Vaikuttavuus esiin -hankkeessa kehitetään malli vaikuttavuustiedon keräämiseen, luodaan viestintäkampanjoita hankkeiden positiivisesta vaikutuksesta maakunnan elinvoimaisuuteen ja järjestetään toimialakohtaisia kehittäjätapamisia. Hanke toteutetaan Nouseva Rannikkoseudun ja Oulun ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Hankkeen toteutusaika on 1.10.2019 - 30.9.2022.

Vuoden 2020 aikana järjestettiin seitsemän tilaisuutta, joihin kuului eri teemaisia työpajoja ja koulutuksia. Tilaisuuksien läpileikkaava teema oli vaikuttavuus ja hanketyön kehittäminen. Koronatilanteen vuoksi kaikki tilaisuudet järjestettiin etänä. Vaikuttavuus aiheisia videoita kuvattiin kolme: maatilan sukupolvenvaihdos, liiikunta- ja harrastepaikat sekä valokuitu. Videot julkaistaan 2021 keväällä. Hankkeiden tapahtumia ja koulutuksia markkinoitiin popikin facebookissa 79 kappaletta. Artikkeleja julkaistiin kaksi Oulun ammattikorkeakoulun ePookissa. Opinnäytetöitä aloitettiin kaksi kappaletta, joista toisessa tutkitaan maaseuturahaston kehittämishankkeiden vaikuttavuuden arviointia ja toisessa yritysyhtymien vaikuttavuutta. Opinnäytetöiden tekijät ovat Oamkin luonnonvara-alan ja liiketalouden yksikön opiskelijoita.

ESC-rahoitus

Sekä Tyrnävän kunnan että Raahen kaupungin ESC-vapaaehtois-hankkeiden toteutus siirtyi koronatilanteen vuoksi vuodelle 2021. Vuoden 2020 puolella saatiin rahoituspäätökset Markkuun Seudun Kyläyhdistyksen tiimivapaaehtoishankkeelle sekä Norsun hallinnoimalle strategiselle kumppanuushankkeelle, jonka muut toteuttajat ovat Hyvärilän nuoriso- ja matkailukeskus, Jarrón Club (Espanja) ja Alytus Youth Center (Liettua).

"En olisi ennen uskaltanut hakea nuorisovaihtoon ulkomaille, mutta vapaaehtoisuuteen tutustuminen antoi rohkeutta hakea itsekin mukaan."

1.2.3.4. Nuoriso, Yhteisö ja Yritys Leader

Norsulla on vuosittain käytössään määräraha, jolla tuetaan nuorten, yhdistysten ja yritysten pieniä projekteja. Määräraha tulee toiminta-alueen kunnilta ja kaikki kunnat ovat sitoutuneet rahoitukseen. Rahoitus on ollut käytössä vuodesta 2010 lähtien yhdistyksille ja nuorille. Vuonna 2020 sitä laajennettiin koskemaan pieniä yrityksiä. Yhteisö, Nuoriso ja Yritys Leader tuilla on tärkeä sija Norsun rahoituspaletissa maaseuturahaston tukien rinnalla. Vaikuttavimmillaan erilaiset tukimuodot mahdollistavat jatkumon, jossa ensimmäinen pieni hanke johtaa seuraavaan isompaan hankkeeseen. Moni yhdistys hakee ensin Yhteisö Leader rahoitusta, sitten osallistuu teemahankkeeseen ja lopulta uskallus, osaaminen ja resurssit riittävät isompaan maaseuturahaston hankkeeseen. Ilahduttavia jatkumia on nähty myös sen osalta, miten nuori hakee ensin Nuoriso Leader rahoitusta 4H tai NY yrityksensä toimintaan, perustaa sitten oman toiminimen ja hakee Yritys Leader rahoitusta sekä suunnittelee myös muiden nuorten yrittäjien työllistämistä alihankintana.

Nuoriso Leader ja Yhteisö Leader tukimuodot on tarkoitettu Norsun alueen yhdistysten ja nuorten pieniin projekteihin. Tuki on 100-500 euroa per hanke. Vuonna 2020 rahoitusta myönnettiin 53 hankkeelle, joista nuorten toteuttamia hankkeita oli 18. Rahoitusta myönnettiin esim. tapahtumien järjestämiseen, harrastus- ja kerhoválineiden hankintaan, yhteisten tilojen laitehankintoihin ja kunnostamiseen sekä yhdistysten palvelutoimintaan ja nuorten yrittäjyyttä tukeviin projekteihin (**taulukko 2**).

Suurin osa **Nuoriso Leader** rahoituksesta oli 4H-yritystoimintaa tukevia hankkeita, jotka samalla toivat alueelle uusia palveluja. Erityiseksi menestykseksi osoittautui 16-vuotiaan nuoren yrittäjän kesällä 2020 kotipihalleen Siikajoenkylälle perustama Martikkalan kotieläinpiha, joka houkutteli reilun kuukauden aikana 3500 vierasta. Kotieläinpihalla oli nähtävillä kymmeniä eläimiä: koiria, lampaita, vuohia, erilaisia lintuja, kissanpentuja, hevosia jne. Lisäksi vieraila oli mahdollisuus ratsastaa hevosilla. Pienempien kävijöiden iloksi pihalla oli polkuautoja ja leikkialueita. Kotieläinpihan yhteydessä toimi kiosk, joka tarjosi työkokemusta yrittäjän nuoremmille sisaruksille. Martikkalan kotieläinpiha keräsi huomiota paikallisten tiedotusvälineiden lisäksi myös valtakunnallisesti.

Taulukko 2. Rahoitetut Nuoriso, Yhteisö ja Yritys Leader -hankkeet.

hanketyyppi	hankkeita 2020 kpl	rahoitus 2020 euroa	hankkeita yhteensä 2014-2020 kpl	rahoitus yhteensä 2014-2020 euroa
Nuoriso Leader	18	5 368,80	121	39 179,20
Yhteisö Leader	35	15 940	173	71 450,90
Yritys Leader	23	15 000	23	15 000
yhteensä	76	36 308,80	317	125 630,10

Yhteisö Leader rahoituksella tuetuista hakijoista 14 sai tukea ensimmäisen kerran. Aikaisempaan vuoteen verrattuna tuen kysyntä kasvoi tuen maksimin noustua takaisin 500 euroon. Uutena Yhteisö Leader avauksena voi mainita Markkuun Seudun Kyläyhdistyksen projektin, jossa yhdistys palkkasi kylän oman nuoren tuottamaan kylästä video- ja valokuvamateriaalia nuorten näkökulmasta. Koottua materiaalia hyödynnetään mm. kylän virkistysalueista kertovassa esitteessä, nettisivujen uudistamisessa sekä kylän monissa somekanavissa.

Yritys Leader rahoitusta kokeiltiin ensimmäisen kerran vuonna 2020. Yritys Leader rahoituksella haluttiin tukea koronatilanteen vaatimia yritysten pieniä kehittämistoimia. Yritys Leader rahoitusta myönnettiin 23 yritykselle maksimissaan 750 euroa/yritys. Uusi rahoitusmuoto todettiin hyvin toimivaksi ja tarpeelliseksi ja sille saatiin pysyvä rahoitus alueen kunnilta vuosille 2021–2027. Vuosittain käytettävissä on 15.000 euroa ja sitä myönnetään 200-1000 euroa per yritys. Yritys Leader rahoituksella voidaan tukea esimerkiksi pieniä investointeja, koulutusta tai erilaisia kehittämistoimia. Tukea voivat saada 1-2 henkilöä työllistävät yritykset, mutta myös sivutoimiset yrittäjät ja liiketoimintaa harjoittavat yhdistykset, mikäli toiminnalla on laajempaa paikallista merkitystä.

1.3. Rahoitettujen hankkeiden vaikutukset

Yritystukien vaikutus alueen elinvoiman ja veto-voiman tukemisessa on suuri. Yritystukien vaikutukset konkretisoituvat nopeastikin uusina työpaikkoina, liikevaihdon kasvuna tai uusina tuotteina ja palveluina. Merkittävimmät yksittäiset yritystuet on suunnattu Hailuodon Panimolle ja Langin Kauppahuoneelle. Kumpikin yritys haki ensimmäiset tuet heti aloittaessaan toiminnan ja molemmat työllistivät saman tien useampia työntekijöitä. Yritykset toimivat merkittävänä kuntansa matkailukohteina ja ovat muutenkin tiiviisti mukana alueen kehittämisessä. Hailuodon kunnassa Panimo on myös merkittävä työllistäjä. Vaikuttavin hankekokonaisuus ylipäätään on alueen matkailulisen vetovoiman nostaminen yritystuilla, yritysyhdistyksillä, elinkeinolisilla yhteistyöhankkeilla ja hanketuilla. Panostaminen matkailua tukeviin hankkeisiin näkyy mm. Raahen kohteiden pääsynä Visit Finlandin oppaisiin. Uusina alueina nousussa ovat Liminka ja Hailuoto. Vaikka Hailuoto on jo pitkään ollut suosittu kesämatkailukohde, on sen tarjonta monipuolistunut viime vuosina.

Kehittämishankkeiden vaikutukset ovat näkyvimmillään uusia palveluita, kuten yhteisiä tiloja, reitistöjä tai harrastuspaikkoja. Maaseudun palveluista hyötyvän väestön määrä ei kerro kaikkea hankkeen vaikuttavuudesta. Vaikutukset asukkaiden hyvinvointiin sekä osallisuuden ja viihtyvyyden kokemukseen näkyvät usein viiveellä. Toteutetuilla teemahankkeilla on alueelle saatu muutaman vuoden aikana pienellä rahoituksella yli sata uutta tapahtumaa ja työpajaa sekä uusia laitehankintoja 64:lle yhdistykselle lisäämään alueen harrastus- ja palvelutoimintaa. Teemahankkeet myös aktivoivat uinuvia yhdistyksiä aloittamaan aktiivisen toiminnan uudelleen.

Pitkäjänteinen toiminta kehittämisessä tuottaa vaikuttavampia tuloksia. Kun Opetushallitus hyväksyi Norsun eurooppalaiseen vapaaehtoispalveluun koordinoivaksi tahoksi 2018, on Norsu sen jälkeen hallinnoinut useampaa vapaaehtoishanketta, osallistunut nuorisovaihtoon kumppanina ja aloittaa nyt ensimmäisen kansainvälisen strategisen kumppanuushankkeen. Aikaisemmin alueella ei ollut koordinoivaa tahoa lainkaan. Kv-koordinaattori-toiminnalla on kansainvälisyys tuotu paremmin nuorten, yhdistysten ja kuntien ulottuville. Onnistumiset ja kokemusten jakaminen ovat innostaneet uusia toimijoita kokeilemaan kv-nuorisotyötä. **Kv-kumppaniverkostoon on kertynyt jo 27 kumppania 19 eri maasta.**

Kuva: Aki Leppälä

Pitkäjänteisen kehittämistyön tuloksena Siikajoella käynnistyi 2020 kunnan hallinnoima Työtä, taitoa ja tukea -hanke. Osuuskuntatoiminnan tarve havaittiin ohjelmakauden alussa Norsun Palvelevat kylät -hankkeen yhteydessä. Tämän jälkeen Norsu oli mukana suunnittelemassa osuuskuntahanketta, jonka rahoitus saatiin ESR:n kautta ja luonnolliseksi kokoavaksi toimijaksi löytyi Siikajoen kunta. Hankkeen ohjausryhmässä on mukana Norsun edustus ja sen koulutuksiin on osallistunut useiden eri kuntien alueelta osuuskuntatoiminnasta kiinnostuneita yhdistystoimijoita.

Vaikuttavuutta saadaan aikaan myös yhteistyöllä. Yhteistyötä ja verkostoja luovia hankkeita käynnistyi ja oli käynnissä vuoden 2020 aikana useita. Yritysryhmähankkeissa on kehitetty huomattava määrä uusia yhteisiä palveluja ja tuotteita. Kaikille yhteistyöhankkeille tyypillistä on yhteistyön ja toiminnan jatkuminen hankkeen jälkeenkin. Esimerkiksi ohjelmakauden alkupuolella aikaansaatu Tyrnävä tarjottimella -brändi on edelleen voimissaan. Käynnissä oleva Virta -hanke nostaa esille Siikajoen yrittäjyyttä ja yrittäjätarinoita ja juuri käynnistynyt Hailuoto Green & Blue kokoaa yhteen Hailuodon matkailutarjontaa mm. uuteen mobiilisovellukseen. Myös nämä hankkeet luovat uutta yhdessä tekemisen kulttuuria, joka tulee tuottamaan positiivisia vaikutuksia pitkän aikaa.

Hankkeiden määrälliset tulokset ovat helposti todennettavissa, mutta **hankkeiden pidempiaikaisen vaikuttavuuden mittaamisesta puuttuu selkeä mittaristo.** Vaikutusten arvioinnissa joudutaan turvautumaan numeroiden ohella laadullisiin mittareihin ja subjektiivisiin arvioihin. Erilaisten hankkeiden vaikuttavuuden vertailu on vaikeaa. Miten arvottaa keskenään monta työpaikkaa luova yrityshanke ja pieni yleishyödyllinen investointi? Pienelläkin tuella voi olla erittäin tärkeä merkitys sekä suhteessa hakijan omaan toimintaan että alueen asukkaiden hyvinvointiin tai vetovoiman kasvuun. Vaikuttavuus on teema, jonka todentamisen ja esille tuomiseen Leader-ryhmän on tehtävä pitkäjänteistä työtä.

2. LEADER-RYHMÄN TOIMINTA JA LAATUTYÖ

2.1. Aktivointi-, viestintä- ja koulutustoimet

Tiedottaminen. Sosiaalisen median rooli on ajankohtaistiedotuksessa ja aktivoinnissa suuri ja siihen on tietoisesti panostettu. Nuorten aktivointiin käytetään Instagramia, muutoin Facebook toimii pääasiallisena kanavana ajankohtaistiedotuksessa. Sosiaalisessa mediassa Norsulla on 807 seuraajaa. Nettisivuilla on pysyväisluonteista tietoa ja ohjeistusta ja siellä on kävijöitä vuosittain noin 5.000. Nettisivujen uudistaminen käynnistettiin loppuvuodesta 2020. Vuoden aikana julkaistiin yksi lehdistötiedote ja yksi sähköinen jäsenkirje. Lisäksi jäsenille välitettiin ajankohtaista tietoa erilaisista koronatukimahdollisuuksista kohdennetuilla jakeilla. Lehtijuttuja yhdistyksestä ja sen rahoittamista hankkeista julkaistiin yli 60.

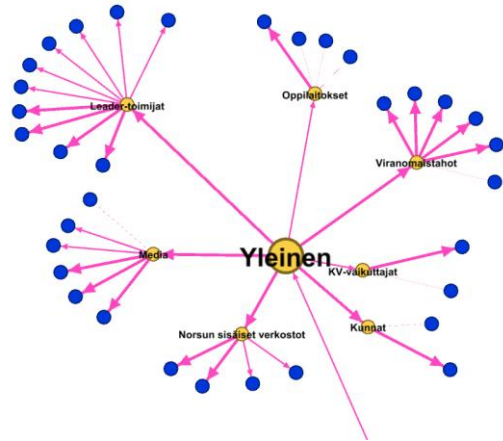
Toimintarahalla tehdystä työstä yli 60 % oli vuonna 2020 aktivointia ja sparraamista. Aktivointityön ansiosta maaseuturahaston tuen hakijoista 63 % oli uusia hakijoita.

Koulutus- ja aktivointitilaisuudet. Omien strategisten hankkeiden ansiosta itse järjestettyjen tilaisuuksien määrä on suurempi kuin mitä toimintarahalla pystyttäisiin järjestämään. Vuonna 2020 yhdistyksen järjestämiä tilaisuuksia oli 20 ja niihin osallistui 288 henkilöä. Rahoitus- ja toimintamahdollisuuksista kerrottiin 14 muiden järjestämässä tilaisuudessa, joihin osallistui 496 henkilöä. Lisäksi asiakkaita neuvottiin kasvokkain, puhelimitse ja sähköpostitse päivittäin. Vuoden 2020 erityispiirteenä oli korona-tilanteesta johtuen se, että suurin osa tilaisuuksista järjestettiin helmikuun jälkeen etäyhteyksin. Tämäkin toimintatapa todettiin toimivaksi ja hyväksi. Jatkossa etäyhteyksiä tullaan hyödyntämään aiempaa enemmän.

2.2. Leader-laatutyö ja oman toiminnan arviointi

Laatutyö on toiminnan jatkuvaa sisäistä ja ulkoista arviointia ja kehittämistä. Laatutyön avulla saadaan tietoa Norsun toiminnan vaikuttavuudesta ja toiminnan onnistumisista. Laatutyön tarkoituksena on tukea käytännön työtä, kehittää toimintaa, vahvistaa Norsun roolia paikallisena kehittämisasiantuntijana ja selkeyttää rajapintaa ELY-keskukseen. Norsun **laatukäsikirja** on aktiivisessa käytössä ja sitä päivitetään tarpeen mukaan. Laatukäsikirjan lisäksi yhdistyksellä on erillinen **henkilöstösuunnitelma**.

Norsu käynnisti syksyllä 2020 **dynaamisen verkostanalyysin** työstämisen osana valtakunnallista Leader-laatutyötä. Verkostanalyysin tarkoituksena on tukea paikallisen kehittämisstrategian valmistelua ja toteuttamista sekä lisätä osallisuutta ja vaikuttavuutta. Verkostanalyysissa kartoitetaan keiden kanssa ja miten paikallista kehittämistä tehdään, missä uusissa verkostoissa Norsun tulisi olla mukana ja puuttuuko verkostoista joku oleellinen toimija. Verkostanalyysin tavoitteena on löytää yhteisiä kehittämistavoitteita ja sopia eri toimijoiden kesken niiden toteuttamisesta.

Norsun ja ELYn kahdenvälisessä keskustelussa vuoden 2020 kehittämistoimenpiteiksi sovittiin liikesuunnitelman lisääminen Norsun nettisivuille, ELY:n rakentamisvideon tekstitys, prosessikaavioiden päivitys, yhteinen KEHA-koulutus, asiakasneuvonnan palvelumuotoilu ja Norsun hallituksen kannustaminen osallistumaan Leader-hallituskouluspäiville. Osa näistä toteutui vuoden 2020 aikana, mutta suurin osa siirtyi eteenpäin koronatilanteen ja uuden ohjelmakauden valmistelun lykkäytymisen myötä. ELY:n henkilöstö on osallistunut aktiivisesti Norsun hallituksen kokouksiin ja se on koettu molemmin puolin hyväksi käytännöksi.

Norsun henkilöstön **omissa kehittämiskeskusteluissa** nostettiin esille mm. taloushallinnon sähköistäminen, henkilöstön kouluttautuminen ja uuden osaamisen hyödyntäminen asiakasprosessien ja kylämatkailun kehittämisessä sekä tulevaisuuden työnkuvien pohtiminen. Koronan vuoksi henkilöstön etätyöskentely lisääntyi ja henkilöstön vuorovaikutusta pidettiin yllä mm. säännöllisillä Teams-palaverilla. Myös uusien hallituksen jäsenien kouluttamisen ja varsinaisten hallituksen kokousten osalta siirryttiin pääosin etäyhteyksien käyttöön.

Loppuvuodesta 2019 saatiin uudeksi **vertaisauditointikumppaniksi Peräpohjolan Kehitys**. Koronan vuoksi vertaisauditointi-tapaamiset toteutettiin vuonna 2020 etänä ja niissä sovittiin yhteisistä tavoitteista. Kasvokkain tapaamisen tärkeiden takia varsinainen auditointi siirtyi tulevaan vuoteen.

2.3. Toiminnan onnistumisia ja ongelmia

Vuotta 2020 leimasi **koronaepidemia**. Norsun näkökulmasta muutokset olivat pääosin positiivisia. Paljon puhuttu **digiloikka** toi mukanaan etäkokoukset ja -tilaisuudet, jotka ovat onnistuneet hyvin. Hallituksen kokoukset on toteutettu hybridimallilla, mutta pääosin hallituksen jäsenet ovat osallistuneet etänä. Varajäsenet ottivat etäosallistumismahdollisuudet ilolla vastaan, koska nyt heidänkin on helppo seurata kokouksia. Työntekijät siirtyivät pääosin etätyöskentelyyn, joka on onnistunut hyvin. Käytössä oli jo ennen epidemiaa Teams, joka maaliskuussa otettiin jokapäiväiseen käyttöön. Teamsin kautta onnistuu epävirallinen ja nopea yhteydenpito, joten työpaikan yhteisöllisyys ei ole kärsinyt. Teams ja erilaiset etäalustat ovat soveltuneet myös työpajojen pitoon. **Säännölliset alueen kuntatapaamiset** käynnistettiin uudelleen tauon jälkeen syksyllä 2020 ja osallistumisaktiivisuus nousi huomattavasti etäosallistumisen myötä. Kuntatapaamiset tullaan jatkossakin hoitamaan etänä samoin kuin hallituksen kokouksissakin etäosallistuminen tuli jäädäkseen.

Yritykset korona jakoi aika selkeästi häviäjiin ja voittajiin eri toimialakohtaisten vaikutusten mukaan. Ne, jotka pystyivät ketterästi sopeutumaan muutokseen ja muokkaamaan omaa toimintaa, löysivät uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Uuden kehittämistä on tehty valtavasti ja se on näkynyt myös tukihakemuksissa. Siinä missä yleishyödylliset hakemukset vähentyivät, yrityshakemukset lisääntyivät. Joidenkin käynnissä olevien yritys-

hankkeiden toteutus on viivästynyt, mutta peruuntumisia ei ole tullut. Norsu vastasi yritysten kehittämistarpeisiin myös lanseeraamalla oman Yritys Leader rahoituksen. Tuki otettiin yrittäjien keskuudessa vastaan todella positiivisesti. Valittavasti suuri kysyntä aiheutti sen, että pystyttiin järjestämään vain yksi hakukierros ja hakijoista vain vähän yli puolet sai rahoituksen. Yritys Leader rahoitus jatkuu vuoden 2021 alusta alkaen pysyvänä rahoitusmuotona.

Yhdistystoimijoihin korona vaikutti kahtalaisesti. Talkoita on pystytty järjestämään suunniteltua vähemmän ja pienemmillä porukoilla ja osa hankkeista on tarvinnut jatkoaikaa. Koronarajoitukset ovat vaikeuttaneet sellaisten yhdistysten taloustilannetta, jotka normaalisti ovat saaneet tuloja mm. tilavuokrista tai tapahtumista. Kehittämisinto ei ole kuitenkaan laantunut, vaan tukikyselyitä on tullut entiseen tapaan. Suunnitelmien toteutus vain on siirtynyt eteenpäin, mikä näkyy vireille tulleiden yleishyödyllisten hakemusten määrässä. Odotettavissa on, että hakemukset lisääntyvät heti, kun tautitilanne rauhoittuu.

"100 % vastaajista suosittelee Leader-rahoitusta myös muille. Yrittäjistä yli 95 % koki Leader-rahoituksen lisänneen motivaatiota yrittäjänä toimimiseen."

"Ilman avustuksia ei yritystoiminnan käynnistäminen olisi ollut mahdollista kohdallamme."

"Aika pienellä rahalla saadaan isoja ja tärkeitä asioita aikaiseksi."

Kuva: Anssi Ketonen

Kv-toimintaan korona vaikutti eniten. Opintomatkoja jouduttiin perumaan Norsun omassa Sinne ja takaisin -hankkeessa ja Matka -teema-hankkeessa. Myös vapaaehtoishankkeiden toteutus siirtyi seuraavalle vuodelle. Aktivointi ja tulevan toiminnan suunnittelu jatkui kuitenkin täydellä teholla. Sen myötä Markkuun Seudun Kyläyhdistys sai Norsun alueelle ensimmäisen tiimivapaaehtoishankkeen sekä valtakunnallisesti ensimmäisenä kyläyhdistyksenä hyväksynnän Euroopan Solidarisuusjoukot -ohjelmaan. Markkuun pitkäkestoinen kehittämistyö mm. Leader-hankkein sai valtakunnallista näkyvyyttä, kun kylä palkittiin Suomen Vuoden Kylänä 2020.

Valtakunnan tason näkyvyyttä sai myös Nuorisoleader rahoitusta hyödyntänyt 4H-yrittäjä, joka perusti kotieläinpihan Siikajoenkylälle. Kävijöitä oli tuhansia ja kotieläinpihasta tehtiin juttu jopa Iltalehteen. Nuorisoleader rahoitusta myöntävä Norsun **nuorisotyöryhmä** on vakiinnuttanut toimintansa ja nuorten paneutuminen tehtäväänsä on erinomaisella tasolla. Nuorisotyöryhmässä on hyvää pohdintaa ja linjakasta toimintaa. Mukana on aktiivisia nuoria, jotka ovat olleet mukana mm. uusien tapahtumien toteuttamisessa.

3. LEADER-RYHMÄ ALUEENSA KEHITTÄJÄNÄ

3.1 Yhteistyöverkostot

Vuoden 2020 aikana aloitettiin **dynaaminen verkostoaalysprosessi**, jonka tavoitteena on kirjata ylös Norsun paikallisen kehittämisen eri verkostot ja niiden toimintatavat. Samalla kartoitetaan, missä verkostoissa on aukkoja ja miten yhteistyötä eri tahojen kanssa voisi lisätä. Yhdistysten, yritysten ja nuorten parissa Norsun verkostot ovat jo melko laajoja ja yhteistyöllä on vakiintuneet käytännöt. Yhdistystoimijoiden osalta havaittiin tarve aloittaa oma verkostotyönsä alueen kuntien järjestöyhdyshenkilöiden kanssa. Eniten verkostoja on tarpeen laajentaa matkailun osalta sekä ilmasto- ja haasteisiin vastaavien tahojen kanssa.

Elinkeinoelämän osalta yhteistyötä on jatkettu Raahan Seudun Kehityksen sekä kuntien yritysneuvojen ja kehittämisspäälliköiden kanssa. Säännöllisten tapaamisten ohella yksittäisten asioiden tiimoilta ollaan matalalla kynnyksellä yhteydessä aina tarvittaessa. **Kuntien ja Norsun yhteistyötä** tiivistettiin aloittamalla uudelleen säännölliset kuntatapaamiset. Tapaamiset järjestetään etäyhteyksin kaksi-kolme kertaa vuodessa. Tapaamiset ovat tärkeitä, koska niissä kuntien kehittä-

tämistarpeet ja toiveet Norsun toiminnalle tulevat tehokkaasti tietoon ja samalla kuntien väliselle yhteistyölle voi löytyä uusia keinoja. Siirtymäkauden ja uuden ohjelmakauden valmisteluun liittyen jokaiselta alueen kunnalta haettiin uudet kuntarahasitoumukset ja samalla kunnat saivat tiiviin tuotos-panos esityksen Leader-toiminnan vaikutuksista ja hyödyistä juuri heidän alueellaan.

" Norsu on yhteistyökumppanina joustava, yrittäjää lähellä toimiva kumppani, joka ymmärtää yrittäjien, erityisesti pienyrittäjän toiminnan haasteet ja arjen."

" Leader-ryhmä on kiinnetä osa aluekehityksen työkalupakkia. "

" Norsu tarjoaa yhdistyksille ja nuorille paljon mahdollisuuksia vaikuttaa oman alueensa toimintaan. "

Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmät ja ELY-keskus kokoontuivat muutama kerran yhteisiin Y&H-pöytä tapaamisiin kasvokkain ja etänä. Lähes viikoittain on oltu yhteydessä ELY-keskuksen virkailijoihin prosessien sujuvoittamiseksi ja yhteisten näkemysten aikaansaamiseksi. Maakunnan Leader-ryhmien välistä yhteistyötä on ylläpidetty mm. Nuorisotoimisto Leader-asioissa ja kaksi kertaa vuodessa pidettävillä yhteistapaamisilla. Vuoden 2020 aikana P-P:n Leader-ryhmät aloittivat yhteisen nettisivujen uudistamisprojektin.

Oppilaitosten osalta lähimpänä yhteistyökumppanina toimii Oulun ammattikorkeakoulu, jonka kanssa toteutetaan yhteistä maakunnallista Vaikuttavuus esiin -hanketta. Omissa strategisissa kv-hankkeissa (MUN KOOVEE ja Sinne ja takaisin) on luotu useita uusia verkostoja alueen nuorisotoimijoiden, oppilaitosten ja yhdistysten kanssa sekä löydetty uusia kansainvälisiä kumppaneita ympäri Eurooppaa. Nämä verkostot ovat myös alueen muiden toimijoiden käytettävissä.

3.2. Tulevaisuustyöpajat

Marras-joulukuussa 2019 aloitettuja työpajoja jatkettiin alkuvuodesta 2020. Pajoihin kutsuttiin kuntapäättäjiä, viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä, mikroyrittäjiä, yhdistysten ja nuorten edustajia sekä alueella toimivien kehittämishankkeiden vetäjiä. Jokaisessa Norsun alueen kunnassa ehdittiin vieraila paikan päällä ennen koronaepidemiaa, mikä on tärkeää yhteisen tahtotilan luomisessa. Pajoissa nousi esille mm. matkailun kehittäminen, yhdistysten voimavarojen turvaaminen, nuorten osallistaminen ja harrastusmahdollisuuksien turvaaminen sekä yritys yhteistyön lisääminen. Pajoissa saatiin paljon arvokasta tietoa myös Leader-ryhmän käytäntöjen kehittämiseen (mm. viestintä, pienet rahoitusmuodot).

Syksyllä pajoja jatkettiin yrityksille ja yhdistyksille suunnatuilla etätyöpajoilla. Pajoissa mietittiin konkreettisia kehittämistoimia ja nimettiin **teemaryhmät yritystoimintaan, matkailuun ja yhdistystoimintaan**. Teemaryhmät toimivat paikallisina asiantuntijoina ja yhteyshenkilöinä mietittäessä teemoihin liittyvää kehittämistoimintaa. Tulevaisuustyöhön on saatu aineksia myös monista muista tapaamisista (mm. kuntapäättäjien tapaamiset, matkailun aamukahvit, nuorten tilaisuudet ja NUVA-vierailut). **Tulevaisuustyöhön on osallistunut yli 500 henkilöä.**

3.3. Paikallistoimijoiden palkitseminen

Vuosikokouksessa Norsu palkitsi vuoden 2019 maaseudun kehittäjän, tulokkaan, virkahenkilön sekä parhaan Yhteisö Leader-hankkeen. Tunnustukset on jaettu vuodesta 2012 lähtien ja palkinnoilla kannustetaan toimijoita jatkamaan tuoksellista kehittämistyötä. Palkituille luovutetut uudet eko-materiaalista tehdyt Norsu-figuurit on suunnitellut tyrnävälinen taiteilija Piia Hentunen.

Vuoden maaseudun kehittäjä on Hailuodon Panimo Oy. Maaseudun kehittäjän kiertopatsas annettiin ensimmäisen kerran yritykselle. Suomen ensimmäisen luomupanimon tuotanto käynnistyi 2017. 2018 toimintaa kehitettiin avaamalla Hailuodon Panimon Pubi & Puoti, jossa voi nauttia mitä erilaisimmista oheispalveluista. Suunnitelmissa on tuotannon laajentaminen uusiin tuotteisiin. Panimo on mukana myös biokaasulaitoksen suunnitteluprojektissa. Panimo on tärkeä matkailukohde Hailuodossa ja pienellä paikkakunnalla se on myös merkittävä työllistäjä. Hailuodon Panimo käyttää oluiden valmistuksessa paikallista malasta ja haaveissa on saarella kasvatettava maatiaishumala.

Vuoden tulokas. Ala-Temmeksen kyläyhdistys on ansainnut tittelinsä aktiivisesta toiminnan kehittämisestä Leader-tukien avulla. Yhdistys aloitti lähiliikuntapaikan, Sykepuiston, rakentamisen entisen Lakeuden koulun pihapiiriin ja teki Matka -teemahankkeessa opintomatkan Tanskaan, josta se haki lisää uusia ideoita lähiliikuntapaikan kehittämiseen. Kyläyhdistys on onnistunut erinomaisesti hanketiedottamisessa nettisivuilla ja somessa. Sykepuiston talkoisiin on saatu mukaan yli 50 kyläläistä!

Vuoden virkahenkilö. Matkailu nähdään nyt aitona mahdollisuutena Raahen alueella. Kiitos siitä kuuluu erityisesti matkailupalveluja tarjoaville ja kehittäville yrityksille, mutta myös Raahen seudun kehityksen **Veden äärellä -hankkeelle ja** sen vetäjälle matkailupäällikkö **Hanna-Leena Korhoselle**. Hankkeen kautta matkailutoimijoita Raahesta, Pyhäjoelta ja Siikajoelta on saatu yhteen, on tehty matkailun kehittämissuunnitelmia ja koottu elämyspaketteja Visit Raahen -sivustolle. Matkailun nousun myötä koko alueen vetovoimaisuus ja pitovoima kasvavat.

Vuoden Yhteisö Leader stipendin (200 €) sai Impin Ystävät ry (kuva yllä). Yhdistys perustettiin vaalimaan pakinoitsija Impi Aronahon perintöä. Yhdistyksen ensimmäinen voimannäyte oli Impin Päivät, jonka aikana ammattilaiset vetivät kuvataide- ja teatterityöpajoja. Tuotokset esitettiin perinteisissä iltamissa. Impistä on eri toimijoiden yhteistyönä ehditty toteuttaa myös Impi Kultasilmä näytelmä. Suunnitelmissa on mm. Impin teosten uudelleen julkaisu. Impi on saanut jopa oman teatteriryhmän kansalaisopistoon.

4. TAVOITTEET VUODELLE 2021

Vuosi 2021 pähkinänkuoressa:

- ✓ aktivointi ja rahoitus siirtymäkauden puitteissa 2021-2022 jatkuu
- ✓ uuden strategian laatiminen ja ohjelmakauden 2023-2027 valmistelu etenee
- ✓ Vaikuttavuus esiin -hankkeen vaikuttavuustiedon ja -mallin kehittäminen jatkuu
- ✓ kv-koordinaattori toiminta ja Sinne ja takaisin -hanke jatkuvat
- ✓ Yritys Leader rahoitus starttaa

Normaali **aktivointi- ja rahoitustyö** jatkuvat siirtymäkaudella 2021-2022. Maaseuturahastossa noudatetaan edelleen ohjelmakauden 2014-2020 säännöksiä, mutta toimitaan jo uuden ohjelmakauden rahoituksella. Asiakkaiden näkökulmasta toiminta jatkuu entisellään. Vuosina 2021-2022 käytettävissä oleva maaseuturahaston rahoituksen määrä selviää maaliskuun 2021 aikana, mutta rahoitusta tulee todennäköisesti olemaan käytössä aiempien vuosien tapaan n. 600.000 euroa.

Uuden strategian ja ohjelmakauden valmistelua jatketaan. Isoin osallistamistyö kyselyjen ja työpajojen osalta toteutettiin vuosina 2019-2020. 2021 strategiatyötä jatketaan Norsun hallituksen, kolmen teemaryhmän (yhdistykset, yritykset ja matkailu) ja kuntien kanssa. Nuorten osallistamista strategiavalmisteluun jatketaan mm. nuorisotyöryhmän ja nuorisovaltuustojen tapaamisissa. Strategian eri osioiden luonnokset tulevat avoimesti kaikkien kommentoitaviksi Norsun nettisivuille. Leader-ryhmien ensimmäisen hakuvaiheen hakemus tulee toimittaa ministeriölle toukokuun 2021 loppuun mennessä. Ensimmäisen vaiheen hakemuksessa tulee olla tarveanalyysi, dynaaminen verkostanalyysi sekä kuntien aluesitoumukset. Toinen hakuvaihe toteutetaan myöhemmin ilmoitettavan aikataulun mukaan. Toisen vaiheen haussa pitää olla lopullinen strategia valmiina. Uuden strategian valmistelu on vuoden 2021 tärkein tehtävä toiminnan jatkuvuuden ja mahdollisimman ison rahoituskehityksen saamiseksi.

Norsun nettisivut uudistetaan kesään mennessä. Sisältö pyritään tuottamaan mahdollisimman ymmärrettäväksi ja asiakasta ohjaavaksi. **Laatutyön** osalta vertaisauditointi toteutetaan Peräpohjolan Kehityksen kanssa heti, kun koronatilanne sallii kasvokkain tapaamiset. Verkostanalyysin jatkaminen tukee strategiaprosessin lisäksi myös laatutyötä ja lopputulos liitetään osaksi laatukäsikirjaa. Verkostotyötä kehitetään mm. kuntien järjestöyhdyshenkilöiden tapaamisten aloittamisella. Strategia- ja laatutyö kietoutuvat yhteen myös mittareiden ja vaikuttavuuden osalta, joten laatukäsikirja uudistuu näidenkin osalta. Vaikuttavuus on teema, jota pyritään tuomaan esille nettisivu-uudistuksessa.

Keväällä 2021 viimeistellään päätökseen HaPa 2 -teemahanke ja valmistellaan **HaPa 3 -teemahankkeen haku**, mikäli hallitus päättää sen rahoittaa. Investointiteemahankkeiden kysyntä on ollut erittäin runsasta ja niiden avulla pystytään rahoittamaan kymmenien yhdistysten pieniä, mutta tarpeellisia ja vaikuttavia hankintoja, joiden toteuttaminen ilman Leader-rahoitusta - etenkin koronatilanteen myötä - olisi lähes mahdotonta. HaPa 3 jatkaa HaPa -teemahankkeiden sarjaa (harrastuksiin ja palveluntuotantoon sekä energiatehokkuuteen liittyvät laite-/kalustohankinnat).

Uuden **Yritys Leader rahoituksen** haku alkaa tammikuussa. Haku on tehty mahdollisimman helpoksi ja etusijalla ovat hakijat, jotka tuen avulla pystyvät uudistamaan liiketoimintaansa eniten. Rahoituksen on tarkoitus toimia sekä kehittämisen kannustajana että palvelupolkuna kohti isompia maaseuturahaston yritystukia.

Tammikuussa Norsun hallitus valitsee uuden vakituisen toiminnanjohtajan ja yhdistyksen **henkilöstön** tilanne vaikiintuu. Rahoitus lähivuosina riittää neljän työntekijän henkilöstövahvuuteen. Älykkäät kylät ja kyläturvallisuus ovat teemoja, joihin olisi tarpeen saada lisähenkilöstöä jatkossa.

Vaikuttavuus esiin -hankkeessa jatketaan työpajoja, joiden tavoitteena on löytää yhteinen näkemys vaikuttavuuslähtöisten toimintatapojen hyödyntämiselle seuraavalla ohjelmakaudella. Tämä tarkoittaa yhteisiä vaikuttavuustavoitteita, mittareita ja tiedonkeruutapoja. Työpajoihin osallistuu maaseudun kehittäjiä monipuolisesti eri organisaatioista. Isojen työpajojen rinnalle käynnistyy joukko pienempiä työpajoja, joissa voidaan keskittyä yksityiskohtaisempiin teemoihin. Hankkeiden vaikuttavuutta tuodaan esiin monipuolisesti. Videoprojektien kuvaukset hoidetaan kesällä. Videoita kuvataan vielä seitsemän kappaletta. Vaikuttavuutta tuodaan esille myös infografiikalla ja siihen liittyen tutkitaan hankkeiden loppuraportteja ja tiivistetään niistä vaikuttavimmat tulokset. Hankkeiden viestinnän tukemiseksi järjestetään koulutus viestintäsuunnitelman laatimisesta sekä luodaan yhteinen viestintäsuunnitelma pohja maaseuturahaston hankkeille.

Sinne ja takaisin -hankkeessa jatketaan alueen toimijoiden kansainvälistymisen tukemista ja kumppaniverkoston laajentamista. Kv-toiminnan tarkoitus on tarjota kansainvälisyyskokemuksia mahdollisimman monelle. Vuoden 2021 aikana toteutetaan vapaaehtoishankkeet Raahessa ja Tyrnävällä sekä tiimivapaaehtoishanke Markkuun kylällä, mikäli koronatilanne sen sallii.

Vuoden aikana käynnistyy myös **strateginen kumppanuushanke CultuRE:imagined**, jonka tavoitteena on kehittää uusia tapoja tehdä kulttuuriperintöä näkyväksi ja osallistaa nuoria paikallisiin kulttuuritoimintoihin. Kumppanuushankkeen pääpaino on virtuaalisessa yhteistyössä sekä paikallisesti toteutettavissa toiminnoissa. Tavoitteena on myös suunnitella tulevia kv-hankkeita. Lisäksi järjestetään erilaisia tapahtumia ja infotilaisuuksia kv-työn edistämiseksi sekä nuorten aktivoimiseksi (mm. nuorisovaltuustotapaamiset). Hanke päättyi loppuvuodesta 2021.

5. YHDISTYS JA SEN RESURSSIT

Yhdistyksen uudet säännöt hyväksyttiin vuosikokouksessa 27.8.2020 ja PRH:ssa 9.10.2020. Sääntömuutoksessa muutettiin varajäsenien määrää siten, että entisten henkilökohtaisten varajäsenten sijaan jatkossa valitaan 1-2 kolmikanta-kohtaista varajäsentä. Muutoksella haluttiin edistää mm. varajäsenien aktiivista osallistumista hallituksen kokouksiin. Sääntömuutoksen yhteydessä luovuttiin erillisestä toiminnantarkastajasta ja jatkossa yhdistyksellä on vain tilintarkastaja. Lisäksi etäosallistuminen vuosikokoukseen mahdollistettiin. Tilintarkastajaksi valittiin HT Ilkka Kiviniemi ja toiminnantarkastajaksi Markku Nuojua. Varatilintarkastajaksi valittiin HT Anne Karppinen-Salompää ja varatoiminnantarkastajaksi Elina Tuomaala.

Yhdistyksen taloushallinnosta vastaa toiminnanjohtaja, jolla on alan koulutus. Yhdistyksen kirjanpidon ja palkanlaskennan toteuttaa entiseen tapaan Aallon Oulu Oy (ent. Tilitoimisto Simo Salonen Oy).

Yhdistyksen henkilöstö on eri alojen ammattilaisia. Kaikki työntekijät ovat vakinaisia. Toiminnanjohtajan ja kyläkehittäjän palkka tulee pääasiassa hallintoon ja aktivointiin tarkoitetusta toimintarahasta. Viestinnän kehittäjän ja kv-koordinaattorin palkka tulee omista strategisista hankkeista tai muun rahoituksen kautta. Kehityskeskusteluiden ilmapiirikartoituksen mukaan Norsu koetaan hyvänä työpaikkana ja työmotivaatio on korkea. Norsun pitkäaikainen toiminnanjohtaja oli opintovapaalla reilun vuoden ja siirtyi loppuvuodesta 2020 muihin tehtäviin. Uuden toiminnanjohtajan rekrytointiprosessi käynnistettiin lokakuussa 2020.

Norsun henkilöstö 2020:

- ✓ Riikka Hautala, va. toiminnanjohtaja
- ✓ Nina Kurunlahti, kyläkehittäjä
- ✓ Harri Kontio, viestinnän kehittäjä
- ✓ Erja Simuna, kv-koordinaattori

Vuonna 2020 yhdistyksellä oli **jäseniä 274**, joista henkilöjäseniä 144 (naisia 76 ja miehiä 68) ja yhteisöjäseniä (organisaatiot) 130. Jäsenetuna on Yhteisö, Nuoriso ja Yritys Leader-tukimahdollisuus ja 1-2 kertaa vuodessa ilmestyvä sähköinen jäsentiedote. Jäsenmäärä vähentyi edelliseen vuoteen verrattuna, koska jäsenrekisteristä poistettiin jäseniä, jotka eivät olleet maksaneet jäsenmaksuaan muutamaan vuoteen. Suuri jäsenmäärä ei ole yhdistyksen oma tavoite, koska se ei tuo lisäarvoa toimintaan. Paikalliset toimijat osallistuvat kehittämiseen ja saavat pääosin yhdistykseltä samat palvelut riippumatta heidän jäsenstatuksestaan. Jatkossa Yritys Leader tuella saattaa olla vaikutusta jäsenmäärään.

Yhdistyksen nuorisotyöryhmään kuului 2020 kahdeksan nuorta 6 kunnasta (Liminka, Lumijoki, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki ja Tyrnävä). Nuorisotyöryhmä piti vuoden aikana kuusi etäkokousta. Nuorisotyöryhmä tekee päätökset Nuoriso Leader-hakemuksiin ja tuo nuorten näkökulmaa paikalliseen kehittämiseen. Nuorisotyöryhmästä kaksi jäsentä on mukana myös Norsun hallituksessa.

Leader-ryhmän hallitus kokoontui 2020 kuusi kertaa. Hallitus käsitteli hankehakemuksia, teki rahoituslinjauksia ja ohjasi Leader-ryhmän strategista toimintaa. Hallituksen jäsenet toimivat edustamiensa alueiden toimijoiden ja Leader-ryhmän yhteyshenkilöinä (**liite 2**). Hallituksen jäsenet ovat sitoutuneita hallitustyöskentelyyn, mikä näkyy aktiivisena osallistumisena kokouksiin ja aluetuntemuksen esille tuomisena. Hallituksen puheenjohtaja vaihtui vuosikokouksen yhteydessä, kun Kari Ylösellä tuli Leader-hallituksen maksimivuodet täyteen. Uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Esa Saarela.

Liite 1. Nouseva Rannikkoseutu ry:n kehittämissuunnitelman toteutumista arvioiva mittaristo. Osaan mittareita tulokset päivitetään rahoituspäätöksen yhteydessä ja osaan hankkeen loppumaksatusten yhteydessä.

Taso	Mittarit ja tavoite	Vuosi 2020	Kumulatiivinen 2014-2020
Kehittämisuunnitelman yhteiset mittarit	- rahoitettavia hankkeita 240 kpl - joista yrityshankkeita 170 kpl - elämänlaadullisia hankkeita 70 kpl - uusia työpaikkoja 80 kpl - talkootyö 17 htv (32 895 talkootyötuntia) - Leader-ryhmän järjestämät tiedotus- ja aktivointi tilaisuudet 30 kpl - Leader-ryhmän toimittamat lehdet/esitteet/jäsentiedotteet 10 kpl - Leader-ryhmän jäsenmäärä 250 kpl - muille rahoittajille ohjatut/valmistellut hankkeet 10 kpl - uudet hakijat 60 % - face to face asiakaskontaktit 350 kpl - Yhteisö Leader -hankkeet 100 kpl	27 kpl 18 kpl 9 kpl 6 kpl 5 976 talkootuntia 20 kpl 1 kpl 274 kpl 1 kpl 63 % 31 kpl 35 kpl	159 kpl 86 kpl 73 kpl 56 kpl 28 040 talkootuntia 132 kpl 20 kpl 274 kpl 7 kpl 55 % 305 kpl 173 kpl
Hyvä elämä -teema	- uusien palveluiden määrä 50 kpl - uudet/päivitetyt kylien kehittämissuunnitelmat 10 kpl - uusia tapahtumia 10 kpl - uudet lähiliikuntapaikat 5 kpl - yhteisöllisyyden lisääntyminen	56 kpl 1 kpl 0 kpl 0 kpl laadullinen mittari	109 kpl 12 kpl 19 kpl 3 kpl laadullinen mittari
Elinvoima -teema	- uusia yrityksiä 39 kpl - säilytettyjä työpaikkoja 140 kpl - uudet matkailukohteet 2 kpl - rannikon vetovoimaisuuden vahvistuminen	0 kpl 26 kpl 0 kpl laadullinen mittari	12 kpl 76 kpl 1 kpl laadullinen mittari
Ympäristö -teema	- uusia energiaratkaisuja tuottavat hankkeet 2 kpl - kylämaisemaa kohentavat hankkeet 20 kpl - ympäristöarvostuksen kohoaminen	3 kpl 2 kpl laadullinen mittari	4 kpl 11 kpl laadullinen mittari
Nuoret -teema	- Nuorisio Leader -hankkeet 40 kpl - nuoriin kohdistuvat hankkeet (kohderyhmänä tai toteuttajana nuoret) 7 kpl - osallisuuden kokemuksen vahvistuminen	18 kpl 2 kpl laadullinen mittari	121 kpl 10 kpl laadullinen mittari
Luova ja kokeileva -läpäisyperiaate	- kokeiluraha -hankkeita 5 kpl	2 kpl	8 kpl
Verkostomainen toiminta -läpäisyperiaate	- kylien yhteiset hankkeet 2 kpl - yhteistyö -toimenpiteen mukaiset hankkeet 5 kpl - yrittäjien verkostoitumistilaisuuksia 7 kpl - verkostot, joissa Norsu mukana 15 kpl	0 kpl 2 kpl 1 kpl 19 kpl	3 kpl 10 kpl 9 kpl 19 kpl
Pohjoinen ulottuvuus -läpäisyperiaate	- kv-koulutuksia/tapahtumia/tilaisuuksia 7 kpl - kv-hankkeet 2 kpl	8 kpl 4 kpl	30 kpl 7 kpl
Yhdistyksen sisäisen toiminnan mittarit	- työtyytyväisyys 5 (asteikolla 1-6) - omat strategiset hankkeet 5 kpl (sisältää myös teema-hankkeet)	5,6 0 kpl	5,6 12 kpl

Liite 2. Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallituksen jäsenet ja varajäsenet vuonna 2020.

Julkisen tahon edustajat	
varsinainen	vara
Esa Saarela, Tyrnävä (pj)	Emilia Myllyoja, Tyrnävä
Eino Jakkula, Lumijoki	Jaana Ollakka, Lumijoki
Riikka Kylmäoja (vara pj.), Pyhäjoki	Helena Illikainen, Pyhäjoki
Juho Pakaslahti, Liminka	Marjo Heikkinen, Liminka
Leo Sauvola, Hailuoto	Markku Ketola, Hailuoto
Yhdistysten ja yrittäjien edustajat	
varsinainen	vara
Pia Hentunen, Tyrnävä	Hannele Heikkilä-Tuomaala, Tyrnävä
Kirsi Kivioja, Siikajoki	Antti Mathlin, Siikajoki
Jouni Leinonen, Raahe	Piia Vähäsalo, Raahe
Eero Lukkarila, Raahe	Seija Lepistö, Raahe
Liisa Yrjänä (nuorisojäsen), Pyhäjoki	Eero Keskitalo, Raahe
Yksityishenkilöt	
varsinainen	vara
Elina Jaakola, Raahe	Laura Hurskainen (nuorisojäsen), Liminka
Erkki Kotila, Raahe	Maija Isokääntä, Raahe
Riikka Pesämaa, Liminka	Jenna Saapunki, Liminka
Eila Skarped, Siikajoki	Toini Törmälä, Siikajoki